

بررسی رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت، اندازه موسسه حسابرسی، مدیریت سود واقعی و اظهارنظر حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

شهناز مشایخ^۱

فاطمه دانشیار^۲

چکیده:

هدف این پژوهش بررسی رابطه بین بیش اعتمادی مدیران، اندازه موسسه حسابرسی، مدیریت سود واقعی و اظهارنظر حسابرس در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران بوده است، به نحوی که متغیر بیش اعتمادی مدیران متغیر مستقل، اندازه حسابرس متغیر تعدیل‌گر، مدیریت سود واقعی به عنوان متغیر میانجی و متغیر اظهارنظر حسابرس نقش متغیر وابسته را داشته است. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۲۰ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ می‌باشد. تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها با استفاده از روش‌های رگرسیون خطی چندگانه، رگرسیون لجستیک باینری و آزمون سوبل بیانگر این بود که بیش اعتمادی مدیران ارتباط مثبت و معناداری با مدیریت سود واقعی اما رابطه منفی و معناداری با اظهارنظر حسابرس داشته است همچنین اندازه موسسه حسابرسی به عنوان متغیر تعدیل‌گر بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی تأثیر منفی و معنی‌داری داشته است اما مدیریت سود واقعی بر اظهارنظر حسابرس تأثیر معناداری نداشته است همچنین بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیران و اظهارنظر حسابرس تأثیر میانجی نداشته است. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: بیش اعتمادی مدیریت، اندازه موسسه حسابرسی، مدیریت سود واقعی و اظهارنظر حسابرس.

۱. دانشیار دانشگاه الزهراء، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران، نویسندهٔ مسئول، ایمیل:

مقدمه:

حسابرسان در مراحل برنامه ریزی حسابرسی مشتری، ویژگی‌های مدیریت شرکت را در تعیین ریسک حسابرسی در نظر می‌گیرند (چوومن و همکاران، ۲۰۱۵). زیرا ویژگی‌های مدیر عامل یا مدیریت شرکت بر فرایند حسابرسی شرکت تأثیر می‌گذارد. مدیرعامل یک شرکت در تصمیم‌گیری‌های شرکت از جمله گزارشگری مالی نقش و مسئولیت دارد به طوری که مدیر عامل به عنوان بازتاب خود شرکت تلقی می‌شود (گاوان، ۲۰۱۵). نقش مدیرعامل در گزارشگری مالی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا مدیر عامل شرکت با تهیه گزارشگری مالی در تصمیم‌گیری‌های مهم شرکت تأثیر می‌گذارد (پرسلی و آبت، ۲۰۱۳). ارقام حسابداری ذکر شده در صورت‌های مالی در رابطه با سیاست‌هایی که اتخاذ می‌کند، ابزاری برای مدیرعامل شرکت می‌شوند آن چنان که صورت‌های مالی به نمایندگی از هویت طرح ریزی شده سازنده آن تبدیل شود. (دیمجین و همکاران، ۲۰۱۳). پرسلی و آبت (۲۰۱۳)، چوومن و همکاران (۲۰۱۵) و جی و لی (۲۰۱۵) بیان می‌کنند که یکی از ویژگی‌های مدیر عامل شرکت، بیش اعتمادی است که نگرش خوش بینی یا اعتماد به نفس بیش از حد است که حتی تخمین‌های مثبت نتایج آینده را برای تصمیم فعلی را تحریک می‌کند، اما مدیرعامل از بیش اعتمادی خود آگاه نیست. بیش اعتمادی یا اعتماد بیش از حد، یکی از مهم‌ترین یافته‌های علم روانشناسی در حوزه تصمیم‌گیری است. روان‌شناسان دریافته‌اند افراد، توانایی‌هایشان را در انجام درست وظایف، بیش از اندازه برآورد می‌کنند و این تخمین بیش از اندازه، با اهمیتی که شخص برای وظایف قائل است، رابطه مستقیم دارد. در همین زمینه، روانشناسان به این نتیجه رسیده‌اند که افراد در هنگام تصمیم‌گیری و قضاوت، به اطلاعات برجسته، وزن بیشتری می‌دهند. بررسی آثار اعتماد بیش از حد مدیران در رویه‌های شرکت، شامل رویه‌های حسابداری، از آن رو اهمیت دارد که اعتماد بیش از حد به اتخاذ تصمیم‌های نادرست و سیاست‌های نامناسب سرمایه‌گذاری، تأمین مالی یا حسابداری ممکن است منجر شود و هزینه‌های سنگینی را بر شرکت تحمیل کنند (ابراهیمی، سربازی آزاد، ۱۳۹۴).

کویب و جربوئی (۲۰۱۷) بیان می‌کنند که مدیران با اعتماد به نفس بیش از حد برای حفظ اعتبار و شایستگی خود، به دست‌کاری و مدیریت سود واقعی و تعهدی تمایل دارد. آن‌ها همچنین علاوه بر دست‌کاری در اقلام واقعی و تعهدی، تمایل به تقلب در صورت‌های مالی نیز هستند (چراند و زدن، ۲۰۱۲). کلوب و شوووی (۲۰۱۵) در تحقیقی نشان دادند که دلیل وجود تجدید ارائه صورت‌های مالی توسط مدیریت شرکت، بین بیش اعتمادی مدیرعامل و ارائه مجدد گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد. مدیرعامل با اعتماد به نفس بیش از حد در ارائه گزارش‌های مالی محافظه‌کاری کمتری اعمال می‌کند (احمد و دولمان، ۲۰۱۳). جان سون و همکاران (۲۰۱۳) نشان می‌دهند که مدیریت خودشیفته (اعتماد به نفس بیش از حد) خطر تقلب در انجام کارهای مشتری را افزایش می‌دهد. مدیرعامل با اعتماد به نفس بیش از حد همچنین تمایل به ارزیابی جریان نقدی آتی بیش از واقع در یک را پروژه دارد اما خطرات احتمالی را نادیده می‌گیرد (مالمندیر و تیبت، ۲۰۰۵)، که این امر باعث افزایش ریسک حسابرسی می‌شود

به طوری که شرکت ممکن است غیر از عدم تایید صلاحیت نظر حسابرسی را بدست آورد. گووان و همکاران (۲۰۱۶) نشان می‌دهند که حسابرسان نقش مهمی در تضمین کیفیت گزارشگری مالی دارند که اطلاعات مهمی برای استفاده کنندگان صورت‌های مالی می‌باشد. همچنین بیان می‌کنند که حسابرسان به عنوان افراد خارج از سازمان، در انجام وظایف خود برای حفظ اعتبار خود و استقلال به دنبال جلوگیری از خطرات حسابرسی مربوط به خود می‌باشند از جمله: ریسک دعوی قضایی، ریسک شهرت و ریسک نظارتی.

حسابرسی نقش مهمی در ارائه ضمانت و نظارت به عنوان یک حزب مستقل، در حمایت از حقوق سرمایه‌گذار و کشف تقلب توسط بخش داخلی ایفا می‌کند (فان و وانگ، ۲۰۰۵). به نظر می‌رسد اندازه شرکت حسابداری عمومی (PAF) با کیفیت حسابرسی بالاتر ارتباط دارد چرا که آن‌ها به دنبال حفظ اعتبار و داشتن موضوعات پر دعوی قضایی هستند (دفوند و ژانگ، ۲۰۱۴). دفوند و ژانگ (۲۰۱۴) نشان می‌دهند که حسابرسان بزرگ با تقلب کمتر و اقلام اختیاری کمتری مرتبط هستند که نشان دهنده‌ی ریسک حسابرسی کمتر می‌باشد. همچنین آنان نشان دادند که حسابرسان بزرگ، مشتریان با ریسک کمتر برای کاهش ریسک حسابرسی انتخاب می‌کنند که این بیانگر این است که، حسابرسان شرکت‌های حسابداری عمومی بزرگ، اظهارنظر حسابرسی متناسب با شرایط مالی مشتری و برای محافظت از احتمال دعوی قضایی با ریسک تحریم از مقررات دولتی ارائه می‌دهند که باعث کاهش اعتبار شرکت حسابداری عمومی می‌شود. نوآوری این پژوهش به این است که در این پژوهش هم اثر تعدیل‌گر اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بیش‌اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی سنجیده می‌شود و هم اثر میانجی مدیریت سود واقعی بر رابطه بیش‌اعتمادی مدیریت و اظهار نظر حسابرسی، در واقع این پژوهش نسبت به پژوهش‌های دیگر بیش‌اعتمادی مدیریت تمام جنبه‌ها را در نظر گرفته و اثر آن را بر اظهار نظر حسابرسی بررسی می‌کند. از اینرو در تحقیق حاضر به بررسی رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیر عامل، مدیریت سود واقعی و اظهارنظر حسابرسی و تأثیر اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین آن‌ها پرداخته می‌شود.

مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

اعتماد بیش از حد یک ویژگی شخصیتی است که می‌تواند به صورت اربب رفتاری و داشتن اعتقادات غیر واقعی در رابطه با هر یک از جنبه‌های یک پیشامد در شرایط عدم اطمینان تعریف شود (سکالا، ۲۰۰۸). مدیرانی که دارای اعتماد بیش از حد هستند؛ اکثراً نسبت به تصمیمات خود و نتایج آنها علی‌الخصوص در زمینه تصمیمات سرمایه‌گذاری بسیار خوش‌بین هستند (کوپر و همکاران، ۱۹۸۸). این مدیران به دلیل اعتماد بیش از حد خود، اعتقاد دارند که بازار، شرکت آنها را کمتر از واقع ارزش‌گذاری می‌کند و باعث می‌شود تامین مالی خارجی پر هزینه باشد. به همین دلیل؛ تمایل بیشتری به بیش سرمایه‌گذاری از خود نشان می‌دهند. اما در صورتی که

تامین مالی پروژه‌ها نیازمند منابع خارجی باشد، ممکن است کم سرمایه‌گذاری صورت گیرد. (چهارمحالی و زاهدی، ۱۳۹۶).

مدیریت سود را می‌توان به عنوان فرآیند انتخاب رویه‌های حسابداری توسط مدیریت برای دستیابی به اهداف خاص، تعریف کرد. دو رویکرد درباره مدیریت سود وجود دارد، رویکرد فرصت طلبانه و رویکرد کارایی. رویکرد فرصت طلبانه به دنبال آن است تا رفتار فرصت طلبانه مدیر در استفاده از خط مشی حسابداری را تشریح نماید. اما در رویکرد کارایی فرض می‌شود که مدیریت سود به واسطه انتخاب خط‌مشی حسابداری، موجب کاهش هزینه‌های نمایندگی می‌گردد و این موضوع در نهایت باعث افزایش ارزش شرکت خواهد شد (هاشمی بهرمان و بنی‌مهد، ۱۳۹۴). از عوامل موثر بر مدیریت سود، بیش اعتمادی مدیران است، یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی مدیران بیش اعتمادی است؛ مدیران نسبت به سودها و جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری خود، خوش‌بین هستند و چشم‌انداز مثبتی از ریسک و بازده آتی شرکت دارند (ابراهیمی و احمدی مقدم، ۱۳۹۵). مدیران بیش اطمینان در نتیجه این باور که آنها اطلاعات ویژه‌ای در اختیار دارند (که دیگران ندارند)، دقت اطلاعات خود و به تبع آن سودها و جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری خود را بیش از حد تخمین می‌زنند و چشم‌انداز مثبتی از ریسک و بازده آینده شرکت دارند. مدیریت سود به طور قابل توجهی تحت تاثیر انتظارات در مورد سودهای آتی است و بیش اطمینانی مدیریت بر این انتظارات اثر می‌گذارد. مدیران بیش اطمینان احتمال بیشتری به بهره گرفتن از سودهای دوره‌های آینده جهت افزایش سودهای دوره جاری دارند و این بدان معناست که مدیران بیش اطمینان تمایل بیشتری برای گزارش سودهای بالاتر نسبت به سایر مدیران دارند. در واقع بیش اطمینانی مدیریت از طریق تأثیری که بر تخمین سودها و جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری می‌گذارد هموارسازی سود را متاثر می‌سازد و باعث مدیریت سود می‌شود (بومن، ۲۰۱۴). ایلدر و همکاران (۲۰۱۰) حسابرسی را «جمع‌آوری اطلاعات و ارزیابی مدارک برای تعیین مطابقت با ضوابط تعیین شده و گزارش اطلاعات» تعریف کرده‌اند. مهم‌ترین وظیفه حسابرسان تهیه گزارش حسابرسی است که در آن اظهارنظر حرفه‌ای خود را درباره مطلوبیت ارائه صورت‌های مالی طبق استانداردهای حسابداری به صراحت اعلام می‌کنند. بر اساس استانداردهای بین‌المللی حسابرسی (ISA) حسابرس می‌تواند اظهارنظر خود را به چهار نوع ارائه کند، الف) (مقبول ب) مشروط ج) مردود ه) عدم اظهارنظر. (هیل، ۲۰۱۲).

مطالعات متعددی در مورد جنبه‌های مختلف حسابرسی و مدیریت سود انجام گردیده است و این مطالعات نشان‌دهنده این موضوع می‌باشد که نوع حسابرس و شرایط گوناگون حسابرسی، می‌تواند بر مدیریت سود تاثیر گذار باشد.

نتایج تحقیقات انجام شده در مورد شرکت‌هایی که حسابرسی آنها به وسیله موسسات بزرگ و با کیفیت انجام گرفته است؛ نشان می‌دهد که اینگونه شرکت‌ها مدیریت سود کمتری نسبت به شرکت‌های دیگر داشته است. (سلیمانی امیری و رهنما، ۱۳۹۵). دی آنجلو (۱۹۸۱) استدلال می‌کند که حسابرسان بزرگ‌تر نسبت به سایر حسابرسان، حسابرسی‌های با کیفیت تری فراهم

می‌کنند که این ادعا توسط پژوهش‌های تجربی وسیعی تایید می‌شود. کریشنان (۲۰۰۳) نیز براین باور است که موسسات حسابرسی بزرگ، نه تنها منابع و تخصص بیشتری را برای کشف مدیریت سود در اختیار دارند، بلکه به دلیل داشتن صاحبکاران بزرگ‌تر و مهم‌تر، انگیزه بیشتری را نیز برای حمایت از شهرت خود دارند. (علی‌پور و همکاران، ۱۳۹۶).

پیشینه پژوهش

سمیاری و بنی‌مهد (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی رابطه بین اعتمادی مدیریت صاحب‌کار و اظهار نظر غیر مقبول حسابرسی برای دوره ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ در ۶۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که، بیش اعتمادی مدیر با اظهار نظر غیر مقبول حسابرسی رابطه معنادار و منفی دارد. یعنی با افزایش بیش اعتمادی، احتمال اظهار نظر غیر مقبول حسابرسی کاهش می‌یابد.

فتاحی‌نافچی و فاضل‌دهکردی (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ در ۱۱۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که با افزایش کیفیت حسابرسی، مدیریت سود روند کاهشی دارد و استقلال حسابرسی و اندازه موسسه حسابرسی در مقایسه با دیگر مؤلفه‌های اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی، تأثیر گذارتر و دارای ارتباط منفی و معناداری به ترتیب با مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت سود واقعی می‌باشند.

صالحی و طالب‌قصابی (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی رابطه بین مدیریت سود و اظهار نظر حسابرسی برای دوره ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ در ۱۳۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند، نتایج تحقیق آنان نشان داد که رابطه معنادار و معکوس بین مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی اختیاری و اظهار نظر حسابرسی وجود دارد، این در حالی است که این رابطه در مورد مدیریت سود از طریق ارقام واقعی (جریان نقد عملیاتی) و اظهار نظر حسابرسی رابطه‌ای معنادار در جهت مستقیم می‌باشد.

طاهری و علی‌نژاد (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی تأثیر بیش اعتمادی مدیریت بر مدیریت واقعی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۱ در ۹۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که بیش اعتمادی مدیریت بر مدیریت واقعی سود تأثیر معنی‌دار دارد. این موضوع بیانگر این است که مدیران دارای اعتماد بیش از حد، به میزان بیشتری اقدام به دست‌کاری سود از طریق فعالیت‌های واقعی می‌نمایند.

ابراهیمی و احمدی‌مقدم (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر بیش اعتمادی مدیران بر مدیریت سود واقعی پرداختند، نمونه آماری پژوهش شامل ۱۰۷ شرکت از شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۸ بوده است، نتایج پژوهش با استفاده از رگرسیون

چند متغیره نشان داد که بین بیش اطمینانی مدیریت و معیارهای سود واقعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

سیرترسنوی^۱ (۲۰۱۹) در تحقیقی به بررسی رابطه بین بیش اعتمادی مدیرعامل، اندازه موسسه حسابداری، مدیریت سود واقعی و اظهارنظر حسابرسان برای دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ در شرکت پذیرفته شده در بورس اندونزی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که بیش اعتمادی مدیرعامل بر مدیریت سود واقعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد در حالی که مدیریت سود واقعی تأثیر معنی داری بر اظهارنظر حسابرسان ندارد. بعلاوه نتایج نشان داد که اندازه موسسه حسابداری تأثیر معنی داری بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیرعامل و مدیریت سود واقعی ندارد. همچنین نتایج نشان داد که بیش اعتمادی مدیرعامل تأثیر منفی بر اظهارنظر حسابرسان دارد و مدیریت سود واقعی تأثیر میانجی بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیرعامل و اظهارنظر حسابرسان ندارد.

سیترسنوی^۲ (۲۰۱۸) در تحقیقی به بررسی رابطه بین بیش اعتمادی مدیرعامل، مدیریت سود واقعی و عملکرد آتی شرکت برای دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ در شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اندونزی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که بیش اعتمادی مدیرعامل بر مدیریت سود واقعی تأثیر معنی داری ندارد، در حالی که بیش اعتمادی مدیرعامل و مدیریت سود واقعی تأثیر منفی و معنی داری بر عملکرد آتی شرکت دارد. بعلاوه نتایج نشان داد که مدیریت سود واقعی تأثیر تعدیل گری بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیرعامل و عملکرد آتی شرکت ندارد.

گاجوزکی^۳ (۲۰۱۴) در تحقیقی به بررسی رابطه بین اظهار نظر حسابرسان و مدیریت سود ۶۰ شرکت پذیرفته شده در بورس رمانی در سال ۲۰۱۲ پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که مدیریت سود در رابطه با گزارش حسابداری مقبول و اندازه موسسه حسابداری جزء شرکت‌های بزرگ حسابداری کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر اظهار نظر حسابرسان و اندازه حسابرسان ارتباط منفی با اقلام تعهدی غیر اختیاری دارد.

بومن (۲۰۱۴)، در پژوهشی به بررسی بیش اطمینانی مدیریت و هموارسازی سود پرداخت. وی از تصمیمات سرمایه‌گذاری و اعمال اختیار خرید سهام به عنوان معیارهای بیش اطمینانی استفاده نمود. یافته‌های وی نشان داد بیش اطمینانی مدیران و هموارسازی سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اول: بین بیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد.

Real Earnings Management

$$= \beta_0 + \beta_1 RO\text{verconfidence} + \beta_2 lev + \beta_3 size + \beta_4 roa + \epsilon_{it}$$

1. Sutrisno
2. Sutrisno
3. Gajevszky

فرضیه دوم: اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی تأثیر منفی و معنی داری دارد.

Real Earnings Management

$$= \beta_0 + \beta_1 \text{Overconfidence} + \beta_2 \text{size audit} + \beta_3 \text{size audit} * \text{Overconfidence} + \beta_4 \text{lev} + \beta_5 \text{size} + \beta_6 \text{roa} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه سوم: بین بیش اعتمادی مدیریت و اظهار نظر حسابرس رابطه منفی و معنی داری دارد.

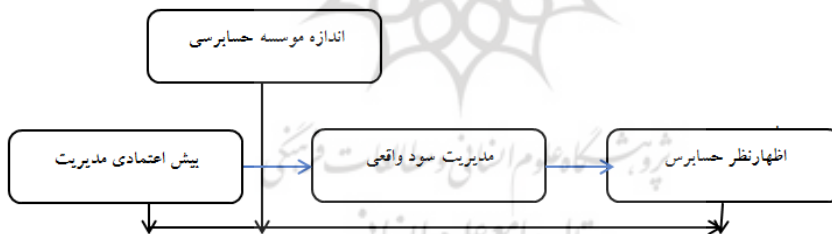
$$\text{opinin audit} = \beta_0 + \beta_1 \text{ROverconfidence} + \beta_2 \text{lev} + \beta_3 \text{size} + \beta_4 \text{roa} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه چهارم: مدیریت سود واقعی بر اظهار نظر حسابرس تأثیر منفی و معنی داری دارد.

$$\text{opinin audit} = \beta_0 + \beta_1 \text{Real Earnings Management} + \beta_2 \text{lev} + \beta_3 \text{size} + \beta_4 \text{roa} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه پنجم: مدیریت سود واقعی بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت و اظهار نظر حسابرس تأثیر میانجی دارد.

مدل مفهومی تحقیق

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، تحقیقی کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی و از نوع همبستگی است. از نظر شیوه گردآوری داده تحقیق نیمه تجربی پس رویدادی در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری است که با استفاده روش رگرسیون چند متغیره و رگرسیون لجستیک باینری انجام شده است. جامعه آماری مطالعه شده در این پژوهش را شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ تشکیل می دهند، نمونه انتخابی تحقیق نیز شرکت هایی هستند که مجموعه شرایط زیر را دارا باشند:

شرکت هایی که تاریخ پذیرش آنها در سازمان بورس اوراق بهادار تهران قبل از سال ۱۳۹۰

و تا پایان سال ۱۳۹۷ نیز در فهرست شرکت‌های بورسی باشد. به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفند ماه باشد. طی سال‌های مذکور تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشد. جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌های مالی نباشد (شرکت‌های سرمایه‌گذاری به علت تفاوت ماهیت فعالیت و ساختار مالی با بقیه شرکت‌ها در جامعه آماری منظور نشدند) پس از بررسی شرکت‌ها از لحاظ ویژگی‌های مذکور در مجموع ۱۲۰ شرکت برای نمونه مطالعه تحقیق انتخاب شدند. در گردآوری داده‌ها از نرم افزار ره آورد نوین و بانک اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار و پایگاه اینترنتی مرتبط با بورس استفاده شد. آزمون فرضیه‌ها نیز پس از گردآوری داده‌های لازم، به کمک نرم افزار ایویوز انجام گرفت.

متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته تحقیق

اظهارنظر حسابرسی: برای اندازه‌گیری اظهارنظر حسابرسی از متغیر ساختگی صفر و یک استفاده می‌شود. بدین صورت که اگر شرکت دارای اظهارنظر مقبول عدد یک، در غیر این صورت مقدار صفر تعلق می‌گیرد. مدیریت سود واقعی: طبق تحقیقات قبلی از جمله سیترسنوی (۲۰۱۹)، کوئیب و جربوی (۲۰۱۷) و کوهن و همکاران (۲۰۰۸) از روش به صورت زیر محاسبه می‌شود: دست‌کاری در فروش:

$$\frac{CFO_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_0 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_1 \frac{Sales_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta Sales_{it}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

CFO_{it} : جریان‌های نقدی عملیاتی در سال t

TA_{t-1} : کل دارایی‌ها در سال $t-1$

$Sales_{it}$: فروش شرکت i در طی سال t

هزینه‌های اختیاری غیر عادی:

$$\frac{DISEXP_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_0 + \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{it-1}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta A_{it-1}}{A_{it-1}} \right) + \varepsilon_{it}$$

$DISEXP_{it}$ = هزینه اختیاری برابر است با هزینه‌های عمومی و اداری و فروش شرکت i در

سال t

A_{it-1} = کل دارایی‌های شرکت i در سال t

S_{it-1} = فروش‌های شرکت i در سال t

ε_{it} = خطای باقی مانده مدل برای سال t

تولید بیش از واقع:

$$\frac{PROD_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_0 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_1 \frac{Sales_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta Sales_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_3 \frac{\Delta Sales_{it-1}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

$PROD_{it}$ = هزینه‌های تولید در سال t

TA_{t-1} = کل دارایی‌ها در سال $t-1$

$Sales_{it}$ = فروش شرکت i در طی سال t

برای به دست آوردن ارزش کل مدیریت سود واقعی از طریق جمع مقادیر باقی مانده از مدل‌های رگرسیونی ۱، ۲، ۳ طبق تحقیق سیتسنوی (۲۰۱۹)، کوئیب و جریوی (۲۰۱۷) و کوهن و همکاران (۲۰۰۸) به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$REM = Abn cfo * (-1) + AbnOP + AbnDIEXP * (-1)$$

متغیر مستقل

بیش اعتمادی مدیریت: مطابق با تحقیق سیتسنوی (۲۰۱۹) بیش اعتمادی مدیریت به صورت زیر اندازه‌گیری می‌شود:
بیش سرمایه‌گذاری:

$$\frac{\Delta Asset_{it}}{Asset_{it-1}} = \alpha_0 + \alpha_1 \frac{\Delta Sales_{it}}{Sales_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

اگر مقدار باقی مانده در مدل رگرسیونی ۴ بیشتر از متوسط صنعت در سال مالی باشد عدد ۱ در حالی که اگر مقدار باقی مانده در مدل رگرسیونی ۴ کمتر از متوسط صنعت در سال مالی باشد مقدار صفر تعلق می‌گیرد.

نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام: اگر نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام شرکت از متوسط صنعت در سال مالی بیشتر باشد عدد ۱ در حالی که نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام شرکت از متوسط صنعت در سال مالی کمتر باشد صفر تعلق می‌گیرد.

بازده سود سهام: اگر شرکت در سال مالی بازده سود باشد، عدد ۱ در غیر این صورت صفر تعلق می‌گیرد.

$$R_{it} = \frac{P_{it} - (P_{it-1} - 1)}{P_{it-1} - 1}$$

R_{it} : بازده سهام، P_{it} : قیمت سهام در دوره t ، P_{it-1} : قیمت سهام در دوره قبلی
امتیاز مربوط به بیش اعتمادی مدیریت بدین صورت محاسبه می‌شود که اگر حداقل دو مورد از موارد بالا ارزش ۱ داشته باشند عدد ۱، در غیر این صورت صفر تعلق می‌گیرد.
متغیر تعدیل‌گر

اندازه موسسه حسابرسی: اگر حسابرسی شرکت توسط ۴ شرکت بزرگ حسابرسی انجام

شود، عدد ۱ در غیر این صورت صفر تعلق می‌گیرد.

متغیر میانجی

مدیریت سود واقعی: مدیریت سود واقعی یک‌بار در نقش متغیر وابسته و یک‌بار در نقش متغیر میانجی اعمال شده است.

متغیر کنترلی

متغیرهای کنترلی عبارت‌اند از اندازه شرکت و اهرم مالی. اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم جمع دارایی‌های شرکت و اهرم مالی از طریق نسبت بدهی بلندمدت به جمع دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های مرکزی و شاخص‌های توزیع انجام پذیرفته است، در این تحقیق بیشترین کشیدگی را اهرم مالی (۲۸۳/۵۱) و کم‌ترین کشیدگی را اظهار نظر حسابرسان (۰/۱۵/۱) دارد. آماره جارک‌پرا نشان می‌دهد که متغیرهای پژوهش دارای توزیع نرمال نمی‌باشند؛ زیرا با توجه به احتمال مربوطه ($P\text{-value} < 0.05$) فرض صفر آزمون مبنی بر نرمال بودن داده‌ها رد می‌شود.

جدول ۱ آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

نام متغیر	بیش اعتمادی مدیران	اظهار نظر حسابرسان	اندازه موسسه حسابرسی	مدیریت سود واقعی	اهرم مالی	سودآوری	اندازه شرکت
میانگین	۰/۲۵۵	۰/۴۶۸	۰/۲۴۸	-۶/۶۹۳	۰/۶۹۰	۶/۰۰۹	۱/۱۱۹
میانه	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-۲۳/۲۲۷	۰/۰۹۸	۶/۰۱۵	۰/۶۰۹
ماکسیمم	۱	۱	۱	۱۳۰/۳۳	۲۷/۷۶۳	۸/۴۹۷	۲۴/۵۱۱
مینیمم	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-۶۱/۰۲۲	-۸/۵۵۴	۳/۳۰۵	۰/۰۰۰
انحراف معیار	۰/۴۳۶	۰/۴۹۹	۰/۴۳۲	۴۵/۷۴۲	۳/۵۹۱	۰/۶۸۲	۳/۰۹۱۷
چولگی	۱/۱۲۲	۰/۱۲۵	۱/۱۶۱	۱/۷۹۲	۶/۸۸۳	-۰/۰۲۳	۶/۷۶۰
کشیدگی	۲/۲۶۱	۱/۰۱۵	۲/۳۴۸	۵/۵۲۶	۵۱/۲۸۳	۴/۴۳۵	۴۹/۷۲۲
آماره چارک به را	۲۲۳/۶۰	۱۶۰/۰۰۹	۲۳۲/۷۰۷	۷۶۹/۶۶۳	۱۰۰/۸۳۰	۸۲/۴۶۹	۹۴۶۳۱
احتمال	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰۰		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد مشاهدات	۹۶۰	۹۶۰	۹۶۰	۹۶۰	۹۶۰	۹۶۰	۹۶۰

با توجه به جدول، کم‌ترین مقدار میانگین مربوط به مدیریت سود واقعی (-۶/۶۹۳) و بیشترین مقدار آن مربوط به اندازه شرکت (۶/۰۰۹) می‌باشد. بین متغیرهای پژوهش متغیر بیش اعتمادی

مدیران (۰/۴۳۶) کم‌ترین انحراف معیار را داشته بنابراین کم‌ترین پراکندگی را داشته لذا نسبت به سایر داده‌ها متمرکزتر بوده و از دقت بیشتری برخوردار است و متغیر مدیریت سود واقعی با مقدار ۴۵/۷۴۲ بیشترین انحراف معیار را دارد لذا از دقت آماری کمتری برخوردار است.

آزمون فرضیه‌ها آزمون فرضیه اول

فرضیه اول: بین بیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۴ تحلیل فرضیه اول

متغیر وابسته: مدیریت سود واقعی				
متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
بیش‌اعتمادی مدیران	۶/۵۱۲	۲/۵۲۶	۲/۵۷۷	۰/۰۱۰
اهرم مالی	-۱/۲۴۶	۰/۳۸۸	-۳/۲۱۱	۰/۰۰۱
سودآوری	۰/۳۶۵	۰/۳۷۴	۰/۹۷۶	۰/۳۲۹
اندازه شرکت	-۹/۷۲۴	۴/۴۹۱	-۲/۱۶۴	۰/۰۳۰
ضریب تعیین تعدیلی	۰/۶۷			
دوربین واتسون	۱/۹۳۵			
آماره F	۱۴/۹۱۲			
احتمال آماره F	۰/۰۰۰۰			

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول شماره ۴ از برآورد الگوی تحقیق برای ارتباط بین بیش‌اعتمادی مدیران و مدیریت سود واقعی، آماره F (۱۴/۹۱۲) و سطح خطای به‌دست‌آمده برای آنکه برابر با (۰/۰۰۰۰) و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه در سطح اطمینان ۰/۹۵ می‌توان بیان کرد در کل الگوی تحقیق به خوبی برازش شده و از معناداری بالایی برخوردار است، ضریب تعیین تعدیلی بیانگر این است که متغیرهای وارد شده در مدل اول ۰/۶۷ متغیر مدیریت سود واقعی را نشان می‌دهند، همچنین آماره دوربین واتسون به‌دست‌آمده (۱/۹۳۵) نشان می‌دهد که همبستگی سریالی میان جملات باقی‌مانده‌های الگوی تحقیق وجود ندارد. در فرضیه یک به بررسی ارتباط بین اطمینان بیش‌ازحد مدیریت و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار پرداخته‌شده است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از تخمین الگوی شماره ۱ و ضریب بیش‌اعتمادی مدیریت (۶/۵۱۲) و سطح معناداری آن (۰/۰۱) بوده است بنابراین رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مدیریت سود واقعی مثبت و معناداری بوده است، از بین

متغیرهای کنترلی، اهرم مالی با ضریب $-۱/۲۴۶$ و سطح معناداری $۰/۰۰۱$ و اندازه شرکت با ضریب $-۹/۷۲۴$ و احتمال $۰/۰۳$ رابطه منفی و معناداری با تأمین مالی داخلی داشته‌اند اما متغیر کنترلی سودآوری با ضریب $۰/۳۶۵$ و احتمال $۰/۳۲۹$ رابطه بی‌معنی با مدیریت سود واقعی داشته است.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم: اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین پیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی تأثیر منفی و معنی‌داری دارد.

جدول ۵ تحلیل فرضیه دوم

متغیر وابسته: مدیریت سود واقعی				
متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
بیش اعتمادی مدیران	۱۰/۶۶۹	۲/۹۴۰	۳/۶۲۸	۰/۰۰۰۳
اندازه موسسه حسابرسی	۴/۲۸۵	۵/۳۲۹	۰/۸۰۴	۰/۴۲۱
بیش اعتمادی* اندازه موسسه حسابرسی	-۱۱/۲۳۹	۵/۳۸۵	-۲/۰۸۷	۰/۰۳۷
اهرم مالی	-۰/۱۶۴	۰/۴۳۱	-۰/۳۸۰	۰/۷۰۳
سودآوری	۰/۶۹۳	۰/۳۹۱	۱/۷۷۳	۰/۰۷۶
اندازه شرکت	-۲۷/۹۶۸	۳/۶۲۸	-۷/۷۰۸	۰/۰۰۰
ضریب تعیین تعدیلی	۰/۶۶			
دوربین واتسون	۱/۵۰			
آماره F	۱۶/۱۲۲			
احتمال آماره F	۰/۰۰۰			

در بررسی معنی‌دار بودن کل مدل با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از $۰/۰۵$ کوچک‌تر می‌باشد ($۰/۰۰۰$) با اطمینان ۹۵% معنی‌دار بودن کل مدل تأیید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که $۰/۶۶$ درصد از تغییرات مدیریت سود واقعی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه نتایج ارائه‌شده در جدول بالا، از آنجایی احتمال آماره برای ضریب متغیر بیش اعتمادی مدیران ($۱۰/۶۶۹$) کوچک‌تر از $۰/۰۵$ می‌باشد ($۰/۰۰۳$)، در نتیجه وجود رابطه مثبت و معنی‌داری میان بیش اعتمادی مدیران و مدیریت سود واقعی در سطح اطمینان ۹۵% درصد تأیید می‌شود، متغیر اندازه حسابرسان با ضریب

۴/۲۸۵ و احتمال آماری ۰/۴۲۱ رابطه بی‌معنی با مدیریت سود واقعی داشته اما اثر تعدیل‌گر آن بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیران و مدیریت سود واقعی ضریب ۱۱/۲۳۹- و با احتمال ۰/۰۳۷، منفی و معنادار بوده است، همچنین متغیر کنترلی اندازه شرکت با احتمال ۰/۰۰۰۱ ارتباط معنی‌داری با مدیریت سود واقعی داشته است اما متغیرهای کنترلی اهرم مالی و سودآوری ارتباط معنی‌داری نداشته‌اند. با توجه به تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه دوم پژوهش می‌توان نتیجه گرفت اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی تأثیر منفی و معنی‌داری دارد.

آزمون فرضیه سوم

فرضیه سوم: بین بیش اعتمادی مدیریت و اظهار نظر حسابرسی رابطه منفی و معنی‌داری دارد.

جدول ۶ تحلیل فرضیه سوم

رگرسیون لجستیک داده‌های ترکیبی متغیر وابسته: اظهار نظر حسابرسی				
متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	احتمال
بیش اعتمادی مدیران	-۰/۳۹۶	۰/۱۰۲	-۳/۸۷۵	۰/۰۰۰
اهرم مالی	-۱/۳۲	۲/۲۷	۰/۶۵۵	۰/۵۶۲
سودآوری	۱/۵۰	۲/۲۹	۰/۶۵۵	۰/۵۱۲
اندازه شرکت	-۰/۲۴۶	۰/۰۷۹	-۳/۱۰۰	۰/۰۰۱
LR chi ^۲	۳۱/۴۰			
Prob chi ^۲	۰/۰۰۰			
Log likelihood	-۶۴۱/۰۱۴			

در رگرسیون لجستیک دو معیار برای بررسی نکویی برازش استفاده می‌شود که مهم‌ترین آن‌ها LR است. این معیار مانند آماره F در رگرسیون معمولی عمل می‌کند. مقدار مربوط به این آماره با درجه آزادی هشت برابر ۳۱/۴۰ است و احتمال مربوط به مدل صفر است. بنابراین فرض عدم معناداری مدل رد می‌شود و مدل معنادار و قابل تکیه است. معیار دیگری که برای ارزیابی به کار می‌رود Log likelihood است، مقدار این آماره منفی است و هر چه قدر مطلق آن بزرگ‌تر باشد، حاکی از مناسب بودن مدل است. مقدار بدست آمده برای این مدل عدد ۶۴۱- است، بر این اساس نیز مدل معنادار و قابل اعتماد است. متغیر بیش اعتمادی مدیران با ضریب ۰/۳۹۶- و

احتمال $0/0001$ رابطه منفی و معناداری با نوع اظهار نظر حسابرس داشته است، همچنین متغیر اندازه شرکت هم با احتمال $0/001$ رابطه معناداری با اظهار نظر حسابرس داشته است اما متغیرهای اهرم مالی با احتمال $0/562$ و سودآوری با احتمال $0/512$ رابطه بی‌معنی با اظهار نظر حسابرس داشته است. بنابراین بین بیش اعتمادی مدیریت و اظهار نظر حسابرس رابطه منفی و معنی‌داری دارد.

آزمون فرضیه چهارم

فرضیه چهارم: مدیریت سود واقعی بر اظهار نظر حسابرس تأثیر منفی و معنی‌داری دارد.

جدول ۷ تحلیل فرضیه چهارم

رگرسیون لجستیک داده‌های ترکیبی متغیر وابسته: اظهار نظر حسابرس				
متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	احتمال
مدیریت سود واقعی	-0/0002	0/0002	-0/997	0/318
اهرم مالی	-0/0003	0/0004	-0/755	0/449
سودآوری	0/0002	0/0003	0/750	0/453
اندازه شرکت	-0/303	0/084	-3/574	0/0004
LR chi ²	18/766			
Prob chi ²	0/000			
Log likelihood	-647/335			

نتایج حاصل از تحلیل فرضیه چهارم بیانگر این است که مقدار مربوط به این آماره با درجه آزادی هشت برابر $18/766$ است و احتمال مربوط به مدل کمتر از $0/05$ است. بنابراین فرض عدم معناداری مدل رد می‌شود و مدل معنادار و قابل تکیه است. مقدار Log likelihood بدست آمده برای این مدل عدد $647-$ است، با توجه به این معیار نیز مدل معنادار و قابل اعتماد است. متغیر مدیریت سود واقعی با ضریب $-0/0002$ و احتمال $0/318$ رابطه بی‌معنی با نوع اظهار نظر حسابرس داشته است، همچنین متغیرهای کنترلی اهرم مالی احتمال $0/449$ و سودآوری با احتمال $0/453$ رابطه بی‌معنی با اظهار نظر حسابرس داشته است، اما اندازه شرکت با احتمال $0/0004$ رابطه معناداری با اظهار نظر حسابرس داشته است. بنابراین بین مدیریت سود واقعی و اظهار نظر حسابرس رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

آزمون فرضیه پنجم

فرضیه پنجم: مدیریت سود واقعی بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت و اظهار نظر حسابرسی تأثیر میانجی دارد.

جدول ۷ تحلیل فرضیه پنجم

نتیجه	سطح معناداری	استاندارد ارور	آماره سو بل	ضریب مدیریت سود واقعی و اظهار نظر حسابرسی	ضریب بیش اعتمادی و مدیریت سود واقعی
تأثیر معناداری ندارد	۰/۳۵۲	۰/۰۰۱	-۰/۹۲۹	-۰/۰۰۲	۶/۵۱۲

نتایج آزمون سو بل برای بررسی تأثیر میانجی مدیریت سود واقعی بر رابطه بیش اعتمادی و اظهار نظر حسابرسی بیانگر این می‌باشد که مدیریت سود واقعی با مقدار آمار $-۰/۹۲۹$ و سطح معناداری $۰/۳۵۲$ تأثیر میانجی بر رابطه بیش اعتمادی مدیران و اظهار نظر حسابرسی ندارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

در این پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت، اندازه موسسه حسابرسی، مدیریت سود واقعی و اظهار نظر حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده‌ایم، به نحوی که متغیر بیش اعتمادی مدیران متغیر مستقل، اندازه حسابرسی متغیر تعدیل‌گر، مدیریت سود واقعی به عنوان متغیر میانجی و متغیر اظهار نظر حسابرسی نقش متغیر وابسته را داشته است. آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که بیش اعتمادی مدیران ارتباط مثبت و معناداری با مدیریت سود واقعی و رابطه منفی و معناداری با اظهار نظر حسابرسی داشته است همچنین اندازه موسسه حسابرسی به عنوان متغیر تعدیل‌گر بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیریت و مدیریت سود واقعی تأثیر منفی و معنی‌داری داشته است اما مدیریت سود واقعی بر اظهار نظر حسابرسی تأثیر معناداری نداشته است همچنین بر رابطه بین بیش اعتمادی مدیران و اظهار نظر حسابرسی تأثیر میانجی نداشته است.

با توجه به نتایج این پژوهش با افزایش سویه رفتاری بیش اعتمادی مدیران، اظهار نظرهای حسابرسان مستقل به سمت مشروط بودن سوق پیدا کرده و هم‌زمان مدیریت سود واقعی مدیران هم افزایش پیدا کرده است، اما با وارد شدن اندازه موسسه حسابرسی به عنوان متغیر تعدیل‌گر، رابطه بین بیش اعتمادی مدیران و مدیریت سود واقعی تعدیل شده است به نحوی که با وارد با بزرگ شدن اندازه موسسه حسابرسی مدیریت سود واقعی کاهش یافته است. بنابراین اندازه موسسه حسابرسی به عنوان عاملی مهم جهت کاهش مدیریت سود مدیران عمل کرده است و سهامداران و جامعه حسابداران رسمی و محققان آتی نیز باید به آن توجه کنند. نتایج پژوهش

موافق با نتایج سمیاری و بنی مهد (۱۳۹۷)، نافچی و فاضل دهکردی (۱۳۹۷)، طاهری و علی نژاد (۱۳۹۵)، ابراهیمی و احمدی مقدم (۱۳۹۵)، سوتریسنو (۲۰۱۹)، و بومن (۲۰۱۴) بوده است آنان در پژوهش‌های خود به رابطه معنادار بیش اعتمادی مدیران و مدیریت سود واقعی و اظهار نظر حسابرسان دست‌یافتند و همچنین و مخالف با نتایج صالحی و طالب قصابی (۱۳۹۵)، سلیمانی امیری و رهنما (۱۳۹۵)، گاجوزکی (۲۰۱۴) بوده است به نحوی که در این پژوهش‌ها رابطه بیش اعتمادی و مدیریت سود واقعی رابطه معناداری نبوده و همچنین رابطه مدیریت سود واقعی با اظهار نظر حسابرسان نیز قابل توجه نبوده است. با توجه به اهمیت بیش اعتمادی مدیران و مدیریت سود شرکت‌ها به سهامداران پیشنهاد می‌شود که توجه ویژه‌ای به سوابق تاریخی معاملات خود داشته باشند و بازده خود را محاسبه نمایند زیرا که مدیران بیش اعتماد در نتیجه این باور که آنها اطلاعات خاصی در اختیار دارند ممکن است اقدام به مدیریت سود کرد که منجر به بازدهی ضعیف شرکت‌ها در بلندمدت شود.

فهرست منابع

الف- منابع فارسی

۱. ابراهیمی، سید کاظم، سربازی آزاد، صادق. (۱۳۹۶). تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریت بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی. مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۵(۳)، ۱۰۵-۱۱۶.
۲. ابراهیمی، سید کاظم و احمدی مقدم، منصور (۱۳۹۶). تأثیر بیش اطمینانی مدیران بر مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. چشم‌انداز مدیریت مالی، ۳(۱۵)، ۲۳-۹.
۳. چهار محالی، علی اکبر، زاهدی، جواد. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر بیش اعتمادی مدیران بر چسبندگی هزینه‌ها. دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، ۶(۲۳)، ۴۶-۳۱.
۴. سلیمانی امیری، غلامرضا و رهنما، مریم (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین اظهار نظر حسابرسان و مدیریت سود واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، همایش ملی حسابداری و نظارت مالی ایران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دوره (۱). دانشگاه فردوسی مشهد.
۵. سمیاری، مریم، بنی مهد، بهمن. (۱۳۹۷). بیش اعتمادی مدیریت صاحب کار و اظهار نظر غیر مقبول حسابرسان. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۸(۱)، ۱۳۵-۱۵۶.
۶. صالحی، الله کرم، طالب قصابی، مهدی (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین مدیریت سود و اظهار نظر حسابرسان، ماهنامه مهندسی مدیریت، پیاپی ۶۶.
۷. طاهری، آرزو و علی نژادسارو کلاتی، مهدی، ۱۳۹۵. تأثیر بیش اعتمادی مدیریت بر مدیریت واقعی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری، تهران، <https://www.civica.com/doc/552818>
۸. علی پور، صفدر، امیری، اسماعیل و همتی، حسن. (۱۳۹۶). تأثیر شاخص‌های کیفیت حسابداری بر ارتباط بین دستکاری سود و سرمایه‌گذاری بیش از حد. دانش حسابداری، ۱۷(۶۸)، ۱۹۱-۱۶۹.
۹. فتاحی نافچی، حسن، فاضل دهکردی، عاطفه. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر کیفیت حسابداری بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۱(۲)، ۶۸-۸۲.
۱۰. هاشمی بهرمان، مریم و بنی مهد، بهمن (۱۳۹۴). مدیریت سود و به موقع بودن اطلاعات حسابداری، فصلنامه علمی پژوهش دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، ۴(۱۳)، ۸-۱.

ب- منابع خارجی

1. Ahmed, A.S., & Duellman, S. (2013). Managerial overconfidence and accounting conservatism. *Journal of Accounting Research*, 51, 1-30.
2. Bouwman, C. (2014). Managerial optimism and earnings smoothing. *Journal of Banking & Finance*, 41, 283-303.
3. Cooper, A. C., Woo, C., and Dunkelberg, W. (1988). "Entrepreneurs perceived chances for success", *Journal of Business Venturing*, Vol. 3, 97-108.
4. Defond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58, 275-326.
5. Demerjian, P.R., Lev, B., Lewis, M.F., & McVay, S.E. (2013). Managerial ability and earnings quality. *The Accounting Review*, 88(2) , 463-498.
6. Duellman, S., Hurwitz, H., & Sun, Y. (2015). Managerial overconfidence and audit fees. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 11, 148-165.
7. Elder, R.J. Beasley, M.S. and Arens, A.A. (2010). *Auditing and Assurance Services*. Pearson Prentice Hall, Global Thirteenth edition, ISBN: 0-13-245893-4.
8. Fan, J.P.H., & Wong, T.J. (2005). Do external auditors perform a corporate governance role in emerging market? *East Asia Journal Accounting Research*, 43, 35-72.
9. Galvin, B.M., Lange, D., & Ashforth, B.E. (2015). Narcissistic organizational identification: Seeing oneself as central to the organization's identity. *Academy of Management Review*, 40(2) , 163-181.
10. Guan, Y., Su, L., Wu, D., & Yang, Z. (2016). Do school ties between auditors and client executives influence audit outcomes? *Journal of Accounting and Economics*, 61, 506-525.
11. Ji, G., & Lee, J.E. (2015). Managerial overconfidence and going-concern modified audit opinion decisions. *The Journal of Applied Business Research*, 31(6) , 2123-2138.
12. Johnson, E., Kuhn, J.R., Apostolu, B., & Hassell, J.M. (2013). Auditor perceptions of client narcissism as a fraud attitude risk factor. *Auditing a Journal of Practice & Theory*, 32(1) , 203-219.
13. Koloub, M., & Shoorvarzy, M.R. (2015). The effect of board composition and CEO's overconfidence in earnings on restatement of financial statements. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 4(1) , 1211-1218.
14. Kouaib, A., & Jarbouib, A. (2017). The mediating effect of REM on the relationship between CEO overconfidence and subsequent firm performance moderated by IFRS adoption: A moderated-mediation analysis. *Research in International Business and Finance*, 42, 338-352.
15. Malmendier, U., & Tate, G. (2005). CEO overconfidence and corporate investment. *Journal of Finance*, 60(6) , 2661-2700.
16. Presley, T.J., & Abbott, L.J. (2013). AIA submission: CEO overconfidence and the incidence of financial restatement. *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, 29, 74-84.
17. Schrand, C.M., & Zechman, S.L.C. (2012). Executive overconfidence and the slippery slope to financial misreporting. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2) , 311- 329.
18. Skala, D. (2008). Overconfidence in psychology and finance-an interdisciplinary literature review, *Bank iKredyt*, 33-50
19. Sutrisno, Paulina . (2018). CEO overconfidence, real earnings management and future performance: Evidence from Indonesia. *APBEC (Asia Pacific Business and Economic Conference) Proceeding*
20. Sutrisno, Paulina. (2019) *CEO Overconfidence, Audit Firm Size, Real Earnings Management and Audit Opinion*, *Academy of Accounting and Financial Studies Journal* (Print ISSN: 1096-3685; Online ISSN: 1528-2635).

21. Gajevszky, Andra, (2014). "The Impact Of Auditor`S Opinion On Earnings Management: Evidence From Romania," Network Intelligence Studies, Romanian Foundation for Business Intelligence, Editorial Department, issue 3, pages 61-73.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی